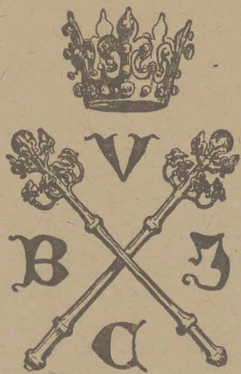
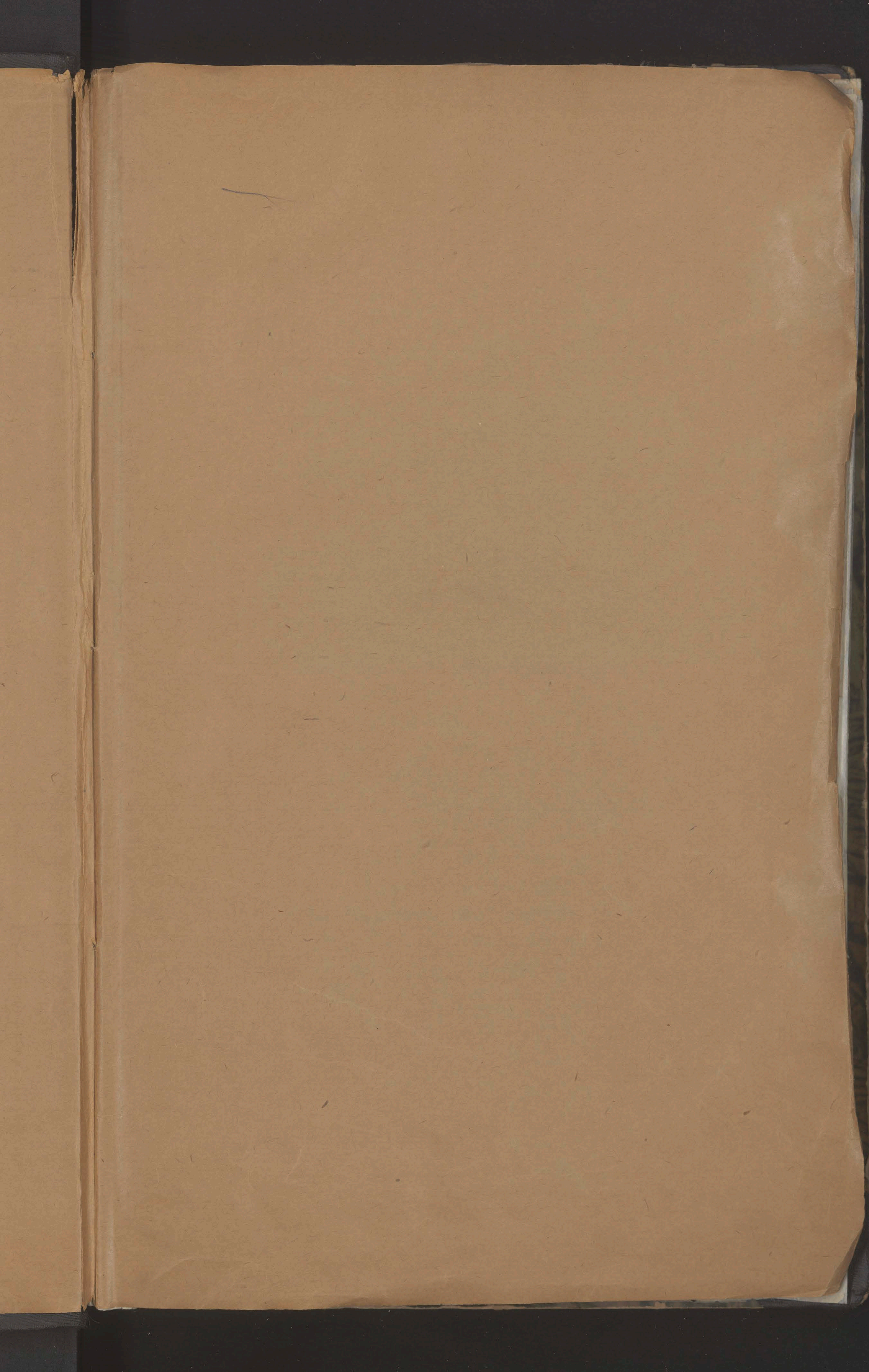

V
B J
C

1/2pd7

SEJM CZTEROLETNI.

Mowy zawarte w tomie III. 1788-1792.

Rok 1788.

~~xxxBernowiczxMichałxxnrxx28xdxx2xXxx~~

1. Jordan Jan. Głos... 2.XI. nr. 6.
2. Karśnicki Ludwik, Głos...3.XI. nr.4.
3. Krasiński Jan, Mowa... 10.XII. nr. 7.
4. Mniszech Michał Wandalin, Głos... 27.X. nr 3.
5. Suchodolski Wojciech, Mowa... 11.XI. nr. 5.
6. Stanisław August, Mowa... 7.X. nr. 2.

Rok 1789.

1. Bernowicz Michał, Mowa... 2.X. nr.28.
2. Butrymowicz Mateusz, Głos...7.III. nr.16.
3. Czacki Michał, Mowa... 26.II. nr.12.
4. Krasiński Adam bp., Głos...18.VIII. nr.25.
5. Kublicki Stanisław,Przymówienie się...16.IV. nr. 21.
6. " " " ...28.IX. nr. 27.
7 " " " ...15.XII.nr. 30
8. Mniszech Michał Wandalin, Głos...29.I. nr. 10.
9. Morski Onufry, Głos... 3.VIII. i 6.VIII. nr. 24.
10.Moszyński Fryderyk Józef, Głos... 9.III. nr. 17.
11.Potocki Ignacy,Głos... 10.XII. nr. 29.
12.Radziszewski Michał, Głos...26.II. nr. 13
13.Rożnowski Antoni, Głos...17.III. nr. 18.
14.Stanisław August, Głos...7.IX. nr. 26.
15.Strasz Michał, Głos... 3.IV. nr. 20.
16.Suchodolski Wojciech, Mowa... 5.VI. nr. 22.
17. " " ,Mowa...17.VII. nr. 23.

~~18. Świętosławski Wojciech, 6~~

ł

18. Swiętosławski Wojciech, Głos... 3.III. nr. 15.
19. Szembek Krzysztof bp., Głos...19.I. nr. 9.
20. " " " , Głos... 27.II. nr. 14.
21. Walicki Bazyli, Mowa...8.I. nr. 8.
22. Wawrzecki Tomasz, Głos...20.II.nr.11.
23. Zeleński,Franciszek, Mowa...26.III.nr.16.

Rok 1790.

1. Dłuski Sebastyan, Głos...2.IV. nr.1.
2. Kościałkowski Tadeusz, Mowa...26.IV. nr.32.
3. Krasiński Adam bp., Mowa...7.V. nr.33.
4. Mostowski Tadeusz, Podziękowanie...13.XII.nr.36.
5. Pągowski Józef, Mowa...20.XII. nr. 35.
6. Rzyszczewski Adam,mGłos...10.V. nr.34.
7. Wybranowski Ignacy, Mowa...30.III. nr.31.

Rok 1791.

1. Chojecki Jan, Głos... 15.IX. nr. 41.
2. Czacki Michał, Głos... 24.XI. nr.47.
3. Dłuski Tomasz, Mowa...20.I. nr.37.
4. Hryniewiecki Kajetan, Mowa...14.XI. nr.45.
5. Moszyński Fryderyk Józef, Głos...23.IX. nr.43
6. " " " , Głos...26.IX.nr.44.
7. Sokołowski Serafin, Odwołanie się...4.IV. 38.
8. Stanisław August, Głos... 13.XII. nr. 48
9. Suchorzewski Jan, Głos... 3.V. nr.40

10. Swiętosławski Wojciech, Głos...15.IX. nr.42.

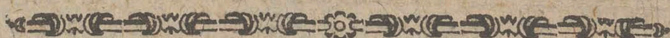
11. Witosławski Józef, Głos... 22.XI. nr 46.

12. Zakrzewski Ignacy, Mowa...3.V. nr.39.

Rok 1792.

1. ~~Stanisław August, Głosy... 27.I. 49.~~

GŁOS
JW. IMCI PANA
MICHAŁA ODROWĄZA
STRASZA
PODSĘDKA ZIEMSKIEGO RADOMSKIEGO, POSŁA WOIEWODZTWA SANDOMIRSKIEGO,
Na Sessyi Dnia 3. Apryla R. 1789.
MIANY.

NAYIASNIEYSZY KROLU PANIE MOY MIŁOSCIWY!
PRZESWIETNE SKONFEDEROWANE RZEPLITEY STANY!

Jeżeli ofiarą Obywatalów rozporządzać się z samey gorliwości pochodzącą, w układzie Podatku, i na Woysko potrzebnego składzie, mamy przelecenie. Jeżeli w nas swoię w tym widoku wrazili ufność, tym więcey dla nich tak czynnemi bydź, i przygotowani zostać winni iesteśmy, iżby Ich nie zawodzić zaufania, nie zrażać z samey ochoty, a ciężarem nad proporcyonalnym nie ucisnąć Onych maiątku, a powróciwszy do tych, na okropne od nich nie wystawili się przyięcie.

Ofiara przyięcia Podatku, z samey miłości Oyczyzny sprawiona, w dzieiach naszych że tylko bywała czasowa, wyczytana, a w Przodkach Naszych za trwałą nieutrzymywana; Jżby była na Wieczność tak łatwo oświadczona, iak dzisiay doświadczona, sami to przyznać musiemy. A Zagraniczni zazdrośni Wolności Naszey w inny o Nas Polakach odmienią się przesąd.

A przeto w sposobie układania tego, tak się w ostróżności, i nayprzezornieyszey delikatności zachować powinniśmy, iżby wszyscy równo rownym dzielili się do Proporcyi składem, a pokazali to Współ-Obywatelom, że nikt nieochroniony, a każdy podług proporcyi swoiey, został dosiągnięty, bo na tym sprawiedliwość i zobopólna zależy miłość.

KROLU Nayiaśnieyszy! Panie Miłościwy, Oycze Oyczyzny, który widzisz Naród swóy chętny, nachyloną ku upadkowi dźwignąć Oyczyznę, a dźwignąć oney niezmoże, iak tylko Twoią PANIE Nayiaśnieyszy i swoią łączną pomocą, a na to wypada, co Twoie usta Panie Miłościwy, przepowiedziały Narodowi, że z nim, i przy nim iesteś; a tak i Króla, i Narodu dobrego podniesie się sława, wróżyć iuż możemy.

Poznałeś W. K. Mość chęć, i gorliwość Ludu swego, że co było fundamentem szczęścia podwoionego, znalazłeś w Narodzie, pierwszy obiekt Woyska, drugi na niego Podatku, to oboie, iednomyślnie przyięte, wycisnęły łzy z Oczu W. K. Mci, a poruszyły się, i w naszych, patrząc się na radość Króla, i radość Narodu.

Wychodziemy iuż z tego przesądu, i czarney potwarzy, przez Zagranicznych na Naród Nasz rzucaney; uważać będą, za Panowania W. K. Mci ścisły związek, i przyiemną w Członkach Narodu Polskiego zgodność, powyższenie Woyska, podniesienie Skarbu, i zadumiewać się będą, nad nowym całego Państwa przedzierżgnieniem, i mądrością Głowy, a tym więcey, gdy i Podatek załatwiemy, ten do Skarbu wniesiemy, Woysko wystawiemy, komuż tę radość oddamy; Tobie PANIE Nayiaśnieyszy, i powiemy: że Pod Panowaniem Króla Rodaka, w Ręku STANISŁAWA AUGUSTA wzmocniło się szczęście Narodu.

Teraz zas, gdy rzecz idzie Nayiaśn: PANIE i Prześw: Skonfederowane STANY, o sposób exekucyi Prawa iuż napisanego, że mamy Obywatele Dziesięć od Sta z czystey Intraty, a to z stałych dochodów tego składać Poboru, a tak więc w iakim kroiu, układać się mamy, myśleć należy, i to iest, i bydź powinno, postępowania Naszego obiektem; bo to, cosmy ustanowili, tego trzymać się mamy; a odmieniać sposób opisowy Dziesięciu od Sta determinuiący, iest iść wstecz napisanemu, a osłabiać to, cośmy napisali, iest zawodzić Wiarę Naszą, za którą iednomyślnie poszliśmy, i zgodziliśmy się bez zastanowienia.

Postępuymy tak i w tym sposobie, iżbyśmy wszyscy równe ciągnęli iarzmo równego składania podatku, a tak pomierzeni wszyscy, ochoczo do Skarbu wnosić będziemy.

Oddaię ia JW. Sekretarzowi Lit: Posłowi Bracławskiemu pracy wielkiey świadectwo, proporcyą Dymów rozbieraiącemu, rozkład tychże czyniącemu, ale nie wszystkim proporcyą przynoszącemu, bo chociaż Prawo dało iuż ten uchylić i oddalić Proiekt; iednak myśli zwracać pracuiącego, nie iest moią skłonnością, ale zostawiwszy temu zacnemu Mężowi w nadgrodę, wdzięczność, radbym go do łatwieyszego zachęcić ułożenia sposobu, który, aby był wszystkim, a naywięcey mniey maiętnym dogodny Obywatelom, takową nam układać należy proporcyą, a koniecznie dziesiątkiem od Sta czystey Intraty odpowiadaiącemu, bo takich mnieyszego stanu mamy liczníeyszych Obywatelów, o takich więc Nam myślić należy i przystoi. Aby ci uciśnieni Nam Posłom obrażeni, a Oyczyźnie przez uciążenie, a ochronę maiętnieyszych przesądzoną, nie byli szkodliwi, bierzmy tę przezorność.

Proporcya dymów wystawiona, wszystkie w siebie wciąga Prowenta, i ta zastania widok znacznych intrat, a proporcyi takowey sięgać nam potrzeba, która iest widzialna, łatwo przez każdego poięta, w kalkulacyi swoiey nie zawiedziona, a takowa urządzona, będzie każdemu miła, każdego zaspokoiaiąca, gdy ią z własnego Obywatel rozezna doświadczenia, a Obywatel nie każdy zna Dywizora, i sposób Arytmetyki, a ia się lękam iżbym na Seymikach *Relationis* od tkliwego Obywatela za nieczułość o ogólne dobro nie był *malevisus*, & *divisus*.

Za cóż się nie mamy chwycić proſtych śrzodków, które ogólność podzielać będą, wſzakże wſzyſcy którzy w Stanie wolności poſiadania Dóbr ieſteśmy, nie ieſt z nas żaden, który pożytków niedoświadcza ziemi, który ziarno w ziemię nie rzuca, i nieodbiera Plonu, i ten to ieſt fundusz, w Kraiu naſzym Produktu. Za cóż z tego ſpoſobu i daru Naywyżſzey Opatrzności wydzielać, nie mamy proporcyą? Wſzakże z naywyżſzey kolei maiątku, do naymnieyſzey poſtępuiąc, znaydziemy takiego, co kilkanaście ziemi obſiewa zagonów, a tak i ten choć od ſzczupłey niewyłączy ſię Proporcyi.

Za co nie mamy wziąść proporcyi z wyſiewów Zboża ogólnego, dwa na intratę ziarna odſtawiwſzy, ſzacunek każdemu gatunkowi iak na wieczytość naylzeyſzy położywſzy, z oſzacowanego, dzieſiątą część z Komputu wziętego wymiarkować.

Za co nie mamy brać proporcyi, z Propinacyi, Czynſzów i innych Produktów, a koniecznie ſtałych, z wyſzczególnieniem każdego rodzaiu dochodu trwałego, wſzakże ta ieſt za nayſprawiedliwſzą brana, a każdego doſięgaiąca.

Mamy Proiekt pod tytułem Korcowe Generalne iuż nam rozdany, iż od wyſiewu ogólnego w gatunkach Zboża, *quantum* pokaże ſię wyſiewanego, iak opłacać mamy, poydę ia i zatym, wyłączaiąc iednak ten Artykuł, iżby Dziedzice, i Poſſeſſorowie Wſiów, Chłopſkie nieopłacali wyſiewy, bo Chłop gruntowi Dworſkiemu, będąc użytecznym, Dziedzic z pożytku tego znośić będzie Podatek, a Chłop iedno każdą Ratą podymne, to przez Dziedziców i Poſſeſſorów Wſiów zdawałby ſię podwoyny ſkładać Podatek, i tenby był nieznośnieyſzym, gdzie by Panu Wſi, Chłopa okupywać przychodziło;

Weźmy proporcyą z kupna Dóbr, z działow między rodzeńſtwem naſtąpionych, z ſubſtancyi pocyorytowaney, z ſubſtancyi między Konſukceſſorami do wydziału śmiercią przodka zoſtawioney, zgodą, albo dekretami ewinkowaney, ſzacunek ſwóy pokazuiący, a pewność czynienia od lat dzieſięciu uſtanawiaiącey, kto będzie w tym dowodzie, przyimę, i ten Proiekt za uſprawiedliwiaiący.

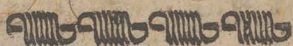
Woſtatku dogadzaiąc Obywatelom Woiewodtw Ruſkich do ſprawiedliwości, zoſtawny ich przy tey proporcyi, iakową w wypuſzczeniu Dóbr, i okazywaniu intrat, bądź i z Pańſzczyzny zachowuią zwyczayność; mowię ia za ogólnością, a wrazam w ſerca widoki, które na moie własne, bez ukrzywdzenia drugiego padaią ſerce, a mowię tak, iak moim wſpół Obywatelom z ufności wywiązać ſię, i wytłomaczyć przyidzie.

To iuż uſtanowiwſzy, przydziemy do ſpoſobu w iakim uſtanowienie do porządku i exekucyi przywieść mamy, a mnie by ſię zdawało, iżby ten porządek przez Kommiſſye Powiatowe w Mieście Grodowym w liczbie dwunaſtu Oſób, ſześciu z Urzędników, ſześciu z Obywatelów przyſięgłych a komplet z ośmiu zamykaiących był ułożony. Ci Uniwerſałem dzień ziazdu ſwego ogłoſiwſzy, dni na Parafie rozmierzywſzy, ziazd Obywatelom oznaczywſzy, każdy z Parafii ſwoiey iak za terminem ſobie po-

łożonym ziechawszy, każdy Inwentarze wysiewów i intrat swoich złożył, a pewność złożonych *sub fide*, & *honore* podpisem utwierdził, a tak niezawiedzie Obywatela wiara, bo go rumienić i wstydzić będzie Sąsiada Przytomność, a wyrzucenie podanego wspacznie produktu, naprowadzi go na drogę rzetelności, i nie zawodney pewności, a Kommissarze Powiatowi przysięgli będąc wiadomemi mieysca, i sytuacyi, będą strożami prawdy, iako Sędziowie Sprawy intraty Obywatelskie klaryfikujące, a Obywatele niech będą Wolni od przysięgi, tak iak Pacyenci w Sądach Cywilnych są wolnemi, a Sędziowie, że ich sprawy sądzą, są przysięgłemi. Wszakże równa postać upoważy Kommissarzów, gdy przysięga umocni ich wiarę, wszakże tu więcey nabieramy ostrożności, niż w Kordonach, w których wierze, i honorowi powierzyła się Zwierzchność, a czemuż i my względem uwolnienia Obywatelów, od przysięgi śledzić niemamy podobney ufności, a Sędziowie, ieżeli do tego powołani zostaną Urzędu, niech z nowey Roty nową odwiążą się przysięgą, a tak w tey okoliczności uydą Obywatele przysięgi, z samym nawet tytułem ofiary niezgodney, uydą Lustracyi, z któremi naywolnieyszym, iako z Republikanckim Stanem, obeyść się należy sposobem, bo Obywatel gdy składa, dużą czyni ofiarę, a Obywatela im więcey szanuią Prawa, tym chętniey one upełnia.

Przytaczam ia pamięć z Historyi przez Piaseckiego pisaney że na Seymie w R. 1590. w czasie i potrzebie Narodu wyprawuiącego się na woynę, przeciw Turkowi, gdy Pobór uchwalono, a ten mocnemi do wyexekwowania był ściśnięty warunkami, a nawet i samą obostrzony przysięgą, nie miły był do pełnienia Obywatelom, ta ustawa wzruszyła niesmak, i rozebrała nieukontentowanie, *ac tandem* do tego przyiść musiało, że następnego Seymu w R. 1591. ten ustanowiony Pobór zniesiony został, i w tey okoliczności, te obydwa czytam Prawa.

Y dla tego to czynię przełożenie, iżbyśmy naysprawiedliwszy tego Podatku robili wybór, nayłagodnieyszy Obywatelom w usprawiedliwieniu intrat uprawiali sposób, a nayszczególniey z równości Podatków niewybiegali, nie kominkiem wybiiali się, ale iasnym i otwartym wkładali Podatek poięciem, iżbyśmy Kommissyą Skarbową użaleniem na odniesione krzywdy, przez domaganie się Lustracyi nie zatrudniali, a Podatek nasz złożony zamiast na woysko, to na Lustratorów nierozszafowali, z tą ostrożnością postępuiąc, abyśmy nie dosięgnęli tey prawdy do maxymy Rzymianów przystosowaney: *ubi Regimen penes plures, ibi major boni privati, quam publici Cura:* a zatym zbliżaymy się do samey proporcyi maiątku każdego w równości, a każdy, gdy się w tey przeświadczy prawdzie, chętnie do Skarbu poniesie Podatek; A tak z tych Powodów, chcę bydź ostrożnym, Obywatelom do odpowiedzi niewystawionym na Proiekt JW. Bracławskiego iako z Prawem niezgodny, moim umysłem niepoięty, zgodzić się nie mogę.

SEJM
CZTEROLETNI
Mowy Ustawy
i Pisma

3

1788-91